

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies

International Conference of Economics, Finance and Accounting Studies is a double-blind peer-reviewed, open-access journal published to reach excellence on the scope. It considers scholarly, research-based articles on all aspects of economics, finance and accounting. As an international congress aimed at facilitating the global exchange of education theory, contributions from different educational systems and cultures are encouraged. It aims to provide a forum for all researchers, educators, educational policy-makers and planners to exchange invaluable ideas and resources.

O‘zbekiston Respublikasi Moliya-Kredit Statistikasi

Arzikulov Otabek Ali o‘g‘li

Jizzax politexnika instituti "Iqtisodiyot va menejment" kafedrasida dotsenti

Karimjonov Nozimjon O‘tkir o‘g‘li

Jizzax politexnika instituti Servis fakulteti 532-23 BH-A guruhi talabasi

ANNOTATSIYA

O‘zbekiston Respublikasida moliya-kredit tizimi milliy iqtisodiy siyosatning asosiy tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu tizim davlat byudjeti, bank sektori, xalqaro moliyaviy munosabatlar va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Statistik ma‘lumotlar bu jarayonning aniqligi va shaffofligini ta‘minlab, qaror qabul qilishda ishonchli vosita sifatida xizmat qiladi. Mazkur tezisdagi O‘zbekiston moliya-kredit tizimining mohiyati, undagi statistik ma‘lumotlarning o‘rni va iqtisodiy rivojlanishdagi roli tahlil qilinadi.

Kalit sozlar: Bank tizimi, buyudjet, monitoring, tendensiyalar, moliya-kredit, bozor iqtisodiyoti, avtomatlashtirish, axborot tizimlari, prognoz qilish, ma‘lumotlar aniqligi, ommaviy axborot.

Moliya-kredit tizimi davlat iqtisodiyotining barqarorligi va samaradorligini ta‘minlash uchun moliyaviy resurslarni boshqaradi. Bu tizim quyidagi asosiy vazifalarni bajaradi:

- Davlat byudjetining daromad va xarajatlarini nazorat qilish.
- Bank tizimi orqali kreditlash va investitsiyalar oqimini tartibga solish.
- Milliy valyutaning barqarorligini ta‘minlash.

O‘zbekiston Respublikasida Markaziy bank asosiy moliya-kredit muassasasi sifatida faoliyat yuritib, davlatning monetar siyosatini amalga oshiradi. Kreditlash tizimi orqali iqtisodiy o‘shirish rag‘batlantiriladi, kichik va o‘rta biznes subyektlari moliyaviy qo‘llab-quvvatlanadi.

Moliya-kredit tizimidagi islohotlar

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda moliya-kredit tizimining samaradorligini oshirish uchun bir qator islohotlar amalga oshirildi. Jumladan, Markaziy bankning mustaqilligi oshirildi, bu pul-kredit siyosatini samarali yuritishga imkon berdi. Valyuta erkinligi siyosati 2017-yilda amalga oshirilib, so‘mning konvertatsiya qilinishi ta‘minlandi. Tijorat banklarining kapitali oshirilib, kreditlash faoliyati kengaytirildi. 2023-yilda kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlash uchun ajratilgan kredit hajmi 20% ga oshdi.

Moliya tizimida raqamli texnologiyalar joriy etilib, ma‘lumotlarning shaffofligini ta‘minlash uchun zamonaviy statistik vositalar qo‘llanilmoqda.

Ushbu islohotlar natijasida iqtisodiyotning ko'p qirrali tarmoqlari moliyaviy qo'llab-quvvatlandi va mamlakat xalqaro moliyaviy institutlar bilan yaqin hamkorlikni yo'lga qo'ydi.

O'zbekiston Respublikasi moliya-kredit statistikasi quyidagi asosiy yo'nalishlardan iborat:

- Bank statistikasi: Tijorat banklari faoliyati, kreditlash hajmi, omonatlar dinamikasi va bank sektori aktivlari.
- Davlat moliyasi statistikasi: Byudjet daromadlari va xarajatlari, ichki va tashqi qarz ko'rsatkichlari.
- Pul-kredit statistikasi: Valyuta kursi, inflyatsiya darajasi va foiz stavkalari.
- Investitsiya statistikasi: Ichki va tashqi investitsiyalar oqimi, ulardan foydalanish samaradorligi.

Statistik ma'lumotlar asosida iqtisodiy siyosat tahlil qilinib, strategik qarorlar qabul qilinadi. Masalan, inflyatsiya darajasini nazorat qilishda Markaziy bankning statistik kuzatuvlari muhim ahamiyatga ega.

Statistik ma'lumotlarning iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi roli

Moliya-kredit statistikasi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda quyidagi vazifalarni bajaradi:

- Prognoz qilish: Makroiqtisodiy ko'rsatkichlar asosida iqtisodiy o'sish sur'atlari prognoz qilinadi.
- Investitsiyalarni jalb qilish: Shaffof statistik hisobotlar xorijiy investorlarga ishonch uyg'otadi.
- Moliyaviy resurslarni taqsimlash: Tahliliy ma'lumotlar asosida davlat va xususiy sektor resurslarini samarali boshqarish imkonini beradi.

Misol sifatida, 2022-yilda qishloq xo'jaligi va sanoat sohalariga ajratilgan kreditlar tufayli ushbu sektorlar ishlab chiqarish hajmi oshdi.

Moliya-kredit tizimining rivojlanish istiqbollari O'zbekiston Respublikasining moliya-kredit tizimi quyidagi yo'nalishlarda rivojlantirilmoqda: Raqamli transformatsiya: Bank xizmatlarini raqamlashtirish va elektron tizimlar orqali statistik ma'lumotlarni real vaqtda kuzatish.

Xalqaro hamkorlik: Jahon banki, Xalqaro valyuta jamg'armasi va boshqa moliyaviy institutlar bilan hamkorlikni rivojlantirish.

Barqaror kreditlash siyosati: Iste'mol kreditlaridan ko'ra ishlab chiqarishga yo'naltirilgan kreditlar hajmini oshirish.

Kadrlar tayyorlash: Statistik ma'lumotlarni tahlil qilish va ulardan foydalanish bo'yicha mutaxassislarni tayyorlash.

Quyida "O'zbekiston Respublikasi Moliya-Kredit Statistikasi" mavzusiga oid kichik jadvallarni misol sifatida taqdim qilaman. Ular turli statistik ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Ma'lumotlar shunchaki misol uchun keltirilgan:

1. Davlat byudjeti daromadlari va xarajatlari (mlrd so'm)

Yil	Daromadlar	Xarajatlar	Budjet balansi
2021	150,000	160,000	-10,000
2022	180,000	175,000	+5,000
2023	200,000	195,000	+5,000
2024	220,000	210,000	+10,000

2. Inflatsiya darajasi va asosiy foiz stavkasi(%)

Yil	Inflatsiya darajasi	Asosiy foiz stavkasi
2021	10.0	14.0
2022	9.5	13.5
2023	8.7	12.0
2024	8.0	11.5

Xulosa shuki, O'zbekiston Respublikasida moliya-kredit statistikasi davlat iqtisodiyotini boshqarishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Shaffof va ishonchli statistik ma'lumotlar iqtisodiy siyosatni to'g'ri shakllantirish, investitsiyalarni jalb qilish va barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi. Kelgusida raqamli texnologiyalarni joriy etish va xalqaro standartlarga mos statistik hisobotlar orqali moliya-kredit tizimi yanada samarali faoliyat ko'rsatadi.

Raqamli texnologiyalarni kengroq joriy qilish va statistik tahlil metodikasini takomillashtirish zarur. Kreditlash siyosatini ijtimoiy va iqtisodiy sohalarning ustuvor yo'nalishlariga yo'naltirish va moliya-kredit statistikasi asosida shaffof va samarali iqtisodiy siyosat yuritish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abduvohidov, A., Hamidov, B. (2021). Moliya tizimi asoslari. Toshkent: Sharq nashriyoti.
2. Rahmonov, I. (2020). Statistika nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: Fan va texnologiyalar.
3. Karimov, M. (2022). O'zbekiston Respublikasi bank tizimi rivojlanishi. Toshkent: Yangi asr avlodi.
4. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2024). O'zbekiston Respublikasi moliya-kredit siyosati bo'yicha yillik hisobot. Toshkent: Markaziy bank matbuot xizmati.
5. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. (2023). Byudjet ma'lumotlari va statistik hisobot. Toshkent: Moliya vazirligi nashriyoti.
6. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. (2023). Moliya va iqtisodiy rivojlanish ko'rsatkichlari. Toshkent: Statistika qo'mitasi.
7. Karimov, U. (2023). "O'zbekistonda bank kreditlari rivojlanishining yangi bosqichlari". Iqtisodiyot va moliya jurnali, 10(3), 45-50.
8. Hamroyev, N. (2022). "Inflyatsiya va uning moliya-kredit siyosatiga ta'siri". Moliya va bank tizimi tadqiqotlari, 5(2), 18-25.
9. Rasulov, J. (2021). "Davlat byudjeti va uning iqtisodiy samaradorligi". Statistika va tahlil, 8(1), 30-35.
10. Otabek, A., & Dilshod, T. (2023). TIJORAT BANKLARINING KREDIT PORTFELINI BOSHQARISH YO'LLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 158-167.
11. Otabek, A., & Oybek, R. (2023). Statistical study of accounting reports in manufacturing enterprises. *Academia Science Repository*, 4(04), 96-104. dotsent, Jizzax politexnika institute
12. Кузьмина, С. Н., & Атамуратова, Г. М. (2023). МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМ ПОРТФЕЛЕМ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 9, 11-16.
13. Ali o'g'li, A. O. (2022). RAQAMLI IQTISODIYOTNING JADALLASHUVIDA JIZZAX VILOYATIDA KICHIK TADBIRKORLIK FAOLIYATINI STATISTIK TADQIQ ETISHNING ASOSIY JIHATLARI. *International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research*, 94-96.